

enkratna, neponovljiva in brez gledalcev. Pomnijo jih samo njihovi arterji.

Spustim se en raztežaj nižje, kjer na snežni polici v vrečko naložim sneg za kuhanje. Požimarim nazaj v luknjo in Miha zakuha prvo posodo tekočine. Popolnoma sva sproščena, ker veva, da so glavne težave za nama. Celo razposajena sva. Čepiva na balvanu in se baševa z vsem, kar pride pod roke. Zagrizem v debelo klobaso, Miha pa se masti z majoneznimi kruhki. V luknji ni mraza, ker večerni veter vleče bolj zunaj okoli razov; po kaminu se dviga le rahel vzgornik. Veselo se pogovarjava o vsakdanjih neumnostih, kot da ne bi bila petsto metrov nad tlemi v neudobni, nemarni luknji.

Po obilni večerji si lena začneva urejati spanje. Miha v strop zavrta svedrovec in razpne visečo mrežo. Današnje plezarijo je opravil zelo dobro in zasluži si mirno spanje. Jaz si na balvan poveznem nekaj mehkih oblek, njegova velikost pa zadošča le za pol telesa, zato noge obesim v vrhne zanke. Sveča ugasne, Miha se skobaca v mrežo in zaželiva si lahko noč.

ORLOVO GNEZDO

Zjutraj se zelo dolgo obirava in med zajtrkom v kaminu zagledam veliko opuščeno gnezdo, ki ga je obsijala jutranja svetloba. Ali je to zatočišče enega od zadnjih orlov, ki še letajo po teh koncih? Tega ne vem, sem pa vesel, da ga ne bova zmotila.

Ves trd in neokreten začnem plezati krušljivo

skalo iz luknje in kmalu sem v ogromnem kaminu, ki ga z glavno steno tvori gigantska stometrsko luska. Smer Klic divjine pride nanjo z druge strani in na luski se ji priključiva. Sledi še nekaj lažjih raztežajev po razu proti vrhu Prišne glave in obsije me sonce.

V trenutku katarze zagledam Miho, ki na spodnjem stojišču apatično izbija kline. Njegovi gibi izražajo obnemoglo jezo nad mojimi res premočno zabitimi klini. Na vršno snežno kopico zleze kar brez derez, jaz pa ga skrivaj varujem okoli pasu. Čez potegne še mene in ko pridem na vrh, ga zagledam, kako koraca po travah navzdol proti Bovcu. Ker sva še navezana, za sabo vleče tudi mene. Zakličem mu, naj se ustavi, saj sva vendar na vrhu. Kot v transu se obrne in me počaka.

Šele tedaj se zave, da sva pravzaprav že ven, da je nevarnosti konec in da se lahko ustaviva. Napetost popusti, spogledava se, se zasmejiva in si pristrčno seževa v roke. Tolčeva se po rama in se veseliva. Ves svet je najin. Rombonski podi se v soncu odpirajo na jug, kjer se v dolini sveti Soča. Razposajeno si ponujava ostanke hrane in Miha mi vrže konzervo rib, ki sem jo izsilil pri odhodu. Pri tem se pomenljivo reži.

Pobereva se navzdol čez pode proti Čukli in naprej v Bovec.

Miha Kajzelj - Miha Vreča (oba AK Vertikalca)
11.-13. 2. 1993, 7+, A2+/7-, A1, 700 m, 25h

TIBET JE ZDAJ KITAJSKI, PREBIVALCI SE IZSELJUJEJO

TIBETANCI V NEPALU

MARJAN CENCEN

V etnično pisani deželi, kot je Nepal, zaradi mnogih naravnih pogojev in vse bolj mešane populacije, ki je posledica preseljevanja ljudi iz gorskih pokrajin v Katmandujsko dolino, pogosto izgubimo pravi občutek, kdo so vsi tisti ljudje, ki nas prijazno pozdravljajo iz »namaste« in so karseda gostoljubni.

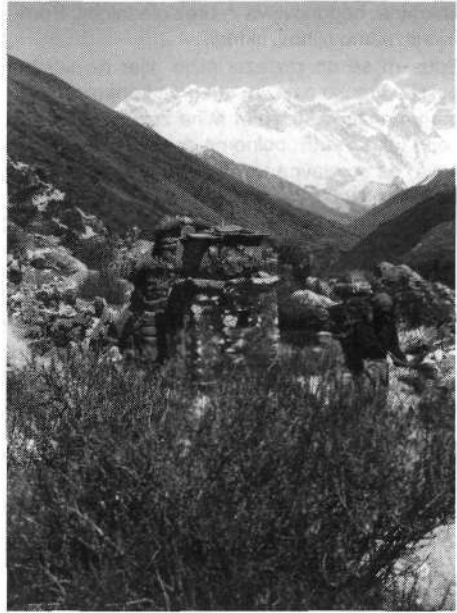
Znano je, da pokrajine med himalajskimi vrhovi in doline severno od njih poseljujejo pretežno prebivalci tibetansko-burmanskega izvora, ki so se tja priseljevali v različnih zgodovinskih obdobjih. Med najznačilnejšimi »staroselci«, ki predstavljajo samostojno etnično skupino, so Gurungi, ki so severni del osrednjega Nepala začeli poseljevati v 15. stoletju. V podobno etnično skupino sodijo tudi Šerpe, ki jih predstavljajo starejši priseljenci v pokrajini Kumbu v okolici Mt. Everesta. Ves čas pa so tja prihajali novi priseljenci iz Tibeta, zato je težko postaviti natančno ločnico, kdo je Šerpa in kdo Tibeta-

nec. V podobnih dilemah se znajdemo pri prebivalcih Mananga severno od Anapurne, saj gre večinoma za stalen proces doseljevanja. Pri tem so novi priseljenci največkrat prevzeli navade staroselcev, ker so to zahtevali predvsem življenjski pogoji.

Pomembna ločnica priseljevanja je dokončna kitajska zasedba Tibeta leta 1959, ko Nepal ni mogel več brez posebnih ukrepov sprejeti nenadne množice novih ljudi. V tem času je emigriralo v Nepal in Indijo kakih 60.000 Tibetancev, ki so posebno za nepalske himalajske doline postali velik problem. Območja Kumbuja, Mananga in nekaterih drugih obmejnih pokrajin so glede na preživetvene možnosti postala preobremenjena, saj so te doline živele največ od trgovine in manj od kmetijstva. Problem preskrbe od zunaj je bil zaradi slabih prometnih zvez nerešljiv. V Kumbuju je, na primer, nenadoma bilo dvakrat več Tibetancev kot domačih Šerp (4000 proti 2000). Enostavna

Moškega iz vzhodne tibetanske pokrajine Kham je mogoče prepoznati po značilnih rdečih spleth v laseh; moški na fotografiji je begunec iz Tibeta in zdaj živi v nepalskem kraju Namče bazar

V pokrajini Kumbu so morali Tibetanci sprejeti slabše plačana dela, kot je na primer nošenje tovorov; v ozadju vidimo Nuptse, Sagarmato in Lotse

preselitev v tiste čase odpirajoči se Terai na jugu Nepala ni bila možna, saj so bili Tibetanci neodporni na tropske bolezni, obenem pa bi se njihov način življenja iz pretežno polnomadskega moral spremeniti v stalno obliko kmetovanja.

S pomočjo Švice in mednarodnega Rdečega križa so ta problem začeli reševati v začetku leta 1960. Najprej so Tibetancem nudili osnovno pomoč v prehrani in zdravstvu, da so jih zavarovali pred tako imenovanimi civilizacijskimi boleznimi, nato pa so jih začeli postopoma razseljevati po višinskih delih Nepala, kot so na primer Solu in nekatera mesta, med katerimi je prednjačil Katmandu. Dva značilna tibetanska centra v Katmanduju, ki po arhitekturi, obrti, prodajnih izdelkih in kulturnih prvinah še danes izstopata, sta Bodanet in Thamel Chowk.

Organizacije, ki so nudile pomoč, so iskale trajno rešitev za preživetje Tibetancev, saj samo materialna pomoč ni bila dovolj. Švicarji so pomagali zgraditi bivališča in nabaviti material za izdelavo staveb. Tkanje je bilo že v Tibetu ena od osnovnih obrti Tibetancev in v Nepalju so s to njim najbolj znano obliko preživljanja nadaljevali. Surovin je Nepal imel dovolj, po sprostitvi čezmejnega prometa po letu 1979 pa prihaja ponovno veliko blaga iz Tibeta, ker je tam cenejše.

Že po dveh letih in pol je v Katmanduju nastalo 60 tkalnic preprog, 25 tkalnic trakov, 20 krojaških delavnic, 50 do 70 mizarskih delavnic in vrsta drugih. Tibetanci so se začeli ukvarjati

tudi z domačo in mednarodno trgovino, pri čemer jim je ugodna tla za razvoj nudil hitro razvijajoči se turizem. Tudi Nepalci so v svoje oblačilne navade uvedli cenena in praktična tibetanska oblačila.

Po nekaj letih začetne pomoči so si Tibetanci materialno tako opomogli, da so sami lahko pomagali novim priseljencem iz Tibeta. Danes jih je veliko med najbogatejšimi prebivalci nepalskega glavnega mesta. Preproge precej dobro prodajajo v tujini in letno prinašajo precejšnje dohodke.

Pri mnogih Tibetancih je še vedno problematičen njihov politični položaj. Mnogo se jih je poročilo z Nepalkami oziroma Nepalci, nekateri pa so se enostavno opredelili za Nepalce. Na ta način so dobili osebne dokumente, s katerimi lahko potujejo v dežele Južne Azije, nekateri pa tudi potne liste. Tisti, ki ohranjajo svojo narodno identiteto, še vedno nimajo osebnih dokumentov, tako da je njihovo gibanje omejeno na notranjost Nepala. To je verjetno najšibkejša stran nepalske politike, saj je bil sicer tudi po mnenju Tibetancev samih problem dokaj zadovoljivo rešen.

Ob najnovejših dogajanjih v Tibetu so njihovi načrti za bodočnost usmerjeni v prvotno domovino, kamor bi se mnogi radi vrnili, čeprav se položaj v Tibetu stalno spreminja. Prav gotovo bo nekaterim težko zapustiti deželo, kjer imajo na novo oblikovane družine, obenem pa so v Nepalju mnogo bolj v stiku z razvitim svetom, kot bi to bilo mogoče v nedostopnem Tibetu.